

ישראל

הקרב על הכים

המסנה היה איטי. בתחילה הודיע שבועון לאשה על הפצת ספרים זולים בין קוראיו, לאחר הרשמה מראש. השבועון המתחרה, עולם האשה, לא פיגר: בשותפות עם מוכרי ספרים פרטיים הכריז על מפעל דומה משלו. התוצאות: תיקו.

אולם הנסיונות הראשונים גילו למפצים עובדה מפתיעה: יותר משימשה הפצת הספרים ככלי נשק בשבועון המתחרה, היוותה עסק מסחרי מצוי. העובדה שנגלתה באנג'ליה על ידי שלושת האחים לין, הסתמכה על גורמים היגיוניים ביותר: מכירת הספר הזול הבטיחה שוק גדול יותר, הביאה לידי חלוקה מודרנית של הוצאות הייצור על מספר רב יותר של ספרים.

הראשון שהסיק את המסקנות היה עתון מעריב. העתון, הקשור בקשרים רופפים עם עולם האשה, אך לא עם מפעל הספרים שלו, הציע הצעה מפתה: ששה ספריים, בגודל המלא, תמורת לירה אחת לספר. חשבוננו של מעריב לא היה מסובך: הוא העמיד במקום ראשון ברשימה את ספרו רביהמכר של חלדאדמי נאבוקוב, לוויסה, קיווה בצדק כי מי שיחפץ לקרוא את הספר, העולה בכריכה קשה כשש לירות, יהיה מוכן לשלם שתי לירות ורבע — שבעים וחמישה גרוש מחיר הספר ולירה וחצי דמי הרשמה. שאר הספרים ברשימה ימכרו ככיסונים חמים ב"מחירים פעוטים: שבעים וחמישה גרושים בלבד.

ידיעות אחרונות לא פיגר אחר מתחרהו. השבוע פורסמה אף תהצעה המתחרה: ששה ספריים במחיר ספר קשה אחד, העומד אף הוא בראש רשימת רביהמכר: מאהבה של ליידי צ'אטרג'י, הגורסה המלאה של הספר שצונגר בשעתו על ידי לורנס עצמו. ידיעות אחרונות הציע אפילו תיקון נוסף: במקום הכריכה הרכה, כך הוא את ספרי הכים שלו בכריכה חצי קשה, טען כי כריכה זו תסייע לאריכות ימיו של הספר. וכך קרה כי הקורא הישראלי, שחייב היה לשלם עד כה לירות אחדות עבור רביהמכר הלועזיים שחפץ לקרוא בעברית, זכה בשינוי המעט הזה, שכלל אמנם רק ספר חדש אחד, חמישה ספרים אשר יודפסו מאמהות דפוס של ספרים שראו אור זה מזמן.

אולם המכה הניצחת בקרב זה על הכים נחתה על המו"לים החתומים. נאנח השבועון מו"ל בעל חתק רב: "לא תהיה ברירה — עכשיו נהיה מוכרחים להסתפק רק בהוצאת מתנות לבר מצוה".

מקור

כותב ההיסטוריה

על דוד תהרה אמר פעם המשורר הלאומי חיים נחמן ביאליק: "כשהוא רואה ילדים משחקים ברחוב, הוא יודע לא רק מי כל אחד מהם — אלא גם מיהו האבא האמיתי שלו".

עשרה כרכים של האנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוגריו הוכיחו כי אכן, יש מעט מאד שדוד תהרה אינו יודע. כאשר הוציא את הכרך הראשון, ב'1946, הבטיח תהרה במ"ס סיבת-עתונאים כי עוד יבוא היום ויפוע הכרך העשירי. לא מזמן מילא הבטחה זו, החליפה בהבטחה שנייה: "אם אאריך ימים, יופיעו עוד עשרה כרכים".

יליד יפו בן ה-62 רכש את ידיעותיו בדרך הקשה. אין כמעט מוסד או מאורע בתולדות הישוב העברי, ששמו של דוד תהרה אינו קשור בו: מימי האחרונים של השלטון התורכי והגורמים העבריים, דרך שירות במשרת המנדט, כמפקד משטרת ירושלים החדשה וניהול משרד חקירות פנימי, ועד לתמיכה פעילה בשורות המתנדבים במלחמת הדרן-קישוטית על טוהר המידות במדינת ישראל.

בספרו במדים ובגא מדום, שזורים סיפורים רבים על עלילותיו — כמו תמיכת "התמימים", בשנים הראשונות שלאחר כיבוש

• הוצאת שלושה ספרים ע"י ידי לאשה, מספר דומה על ידי עולם האשה.

• אף הוציא לאור, לעוסת זאת, כספר ראשון דחאק את האמריקאי המכוער, ש"התפרסם בהמשכים פעל דפי עתון זה.

טיול המלכות

טיול-נופש של 16 יום מחכה למלכת המים ולשתי סגניותיה, שתיבתה השבוע. מארגני הטיול (ראה מודעה בעמוד 3) הדמינו את השלוש באורחות-כבוד כמפעל המאורגן, שיכלול ביקור בחמישה מהמקומות היפים ביותר השוכנים לחופי הים התיכון.

בנויה על למעלה ממאה איים קטנים. רחובותיה הם כ-160 תעלות, המחברות אחת לשנייה ביותר מ-400 גשרים. ומי אינו מכיר את הגונדולה האגדית, התופסת את מקום המוניות בערים אחרות? העיר מלאה אוצרות אמנותיים ובתיה יצרו היסטוריה בעולם הארכיטקטורה, והיא ידועה במיוחד בשל תעשיית חפצי-הזכוכית והתחרה. סרטים רבים, כחופשה בונציה, הסרטו אודותיה.

היא פנינה החוף היוגוסלבי, אשר אלפי תיירים נוהרים אליה בשנים האחרונות. מ"ס אותם הנוף המופלא, מן הררי יורדים אל תוך הים. האירכים בלבוסם הלאומי הסגנוני, הם נקודת-המשיכה לא פחות מן הסבע. בית הכנסת בדוברובניק, ברחוב היהודים העתיק, הוא שם דבר בתולדות הפורה יהודית. גם נוף מופלא זה תראינה המלכה וסגניותיה, ושאר המשתתפים בטיול, במסגרת מסעם.

אי הפלאים, אשר סולימון המפורא בחר בו כמשכן חורף ויצר תקדים לשליטים דבים אחריו. שרידים הלגים, רומיים, ביזנטיים ותורכים מספרים למבקר את תולדות הא, אשר תושביו הנוכחיים יורעים באדיבות המופתית, אב, הסכמי שביתת-הנשק בין ישראל למדינות ערב, אחרי מלחמת העצמאות, נתי תמו במלון השושנים שב"רודוס. כאי זה נבנה פסל ענק שחבר מזמן, הנחשב לי אחד משבעת פלאי עולם.

התחנה האחרונה בסיור זה היא אתונה, ערש הדמוקרטיה העולמית. אחרי ביקור בעיר, שהיא אחת היפות ב"חופי הים התיכון, יעלו ה"מסירים לאקרופוליס. הר זה מציג עד היום חידה — כיצד הצליחו האדריכלים מי לפני אלפי שנים להקים מקדשים כה מפוארים על סף גת ההרז פסליה-שיש, העמודים והמיבנים הקדושים נוטלים את הנשימה ביופיים ובהדרם.

היא מיוזג נפלא של איריה איטלקית ואופי סיציליאני. תושבי סיציליה מספקים לי כל איטליה את רוב המוצרים הנקנים על ידי התמרים שם. המחירים גבוהים מאד, כי שכר-העבודה בסיציליה הוא מהגבוהים בעולם, ותמיר מנוסה ירכז את קניותיו לי עת בואו לקסניה. הביקור בעיר זו הוא חובה כי הנוף נראה כאילו נלקח מאגדה.

הארץ בידי הבריטים. "התמימים" היו, למעשה, מרגלים ערביים שגידלו פירות ולמרו עברית, התאכסנו ביישובים העבריים כדי לגלות את כמות הנשק ומחזיקיו. על סמך ידיעותיהם היו השוטרים הבריטים עוצרים את המגינים, משאירים את ישוביהם פרוצים בפני התקפות ערביות. לתדהה, שהיה עדיין חייל בצבא, נודע על תוכנית זו. הוא גילה את כל 18 "התמימים", זכה בעקבות מיבצע זה לתואר המחלחל "שוטט מדופלם".

כקצין משטרה, היה הראשון שהנהיג ה"בנת תיקים בעברית: עד אז נעשתה המלאכה באנגלית או בערבית. הוא הכיר מקרוב את גדולי היישוב, נמנה כיום בין באי ביתו של הנשיא וקורא למשה שרת בשמו הפרטי. על כן שונה האנציקלופדיה של תהרה מיצירות אחרות מסוגה. אין הוא משלם תמק בעובדות ביוגרפיות יבשות; הוא מתבל אותן בסיפורים ובפרטים חיים, ההופכים כל ערך ליצירה.

הגנה וגבינה צפתית. כאשר פתח תהרה את כרכו השלישי בביורפיה של דוד (יוסף) בן-גוריון (גריין), קישט את העמוד הראשון בסמל המדינה, כאות כבוד לראש הממשלה. כאשר פגש לפני כמה חודשים את נשיא ההסתדרות הציונית ד"ר נחום גולדמן, לקראת הכללת ערך עליו ב"פתח הכרך העשירי, שאל גולדמן: "ובמה תעטר את הדף שלי?" פתרונו של תהרה: הדפסת תמונותיהם של ששת נשיאי ההסתדרות הציונית (תיאודור הרצל, דוד בן-גוריון, אהרן דובנוב, חיים ויצמן, נחום סוקולוב, נחום גולדמן), משנת 1897.

אך לא מדינאים ועסקנים מהחיים עיקר האנציקלופדיה של תהרה. הכרך העשירי מספר, בין השאר, על הרבנית מישקה לובה ארונשטיין, ילידת ירושלים ואשתו של הרב המפקח ליד הכותל המערבי. בקרב העיר העתיקה, בפרוץ מלחמת העצמאות, זכתה הרבנית מישקה לכינוי "אם החיילים". בניה היו בשירות פעיל בחלקים שונים של העיר, עיה, בתה בת ה-13 שירתה כחובשת במספר העתיקה. כשהציעו לה להצטרף אל המספרים, נשערה לירושלים החדשה, סרבה. נהר גה מפגיעת פגז, יחד עם בעלה, עשרה ימים לפני נפילת העיר העתיקה לידי הלגיון ה"ירדני.

פרק אחר בתולדות הישוב מצטייר בערך המוקדש לחיים רוטמן, בין ראשוני המת"י יישובים של חדרה. כאשר התנפלו ערבים ב'1921 על המושבה, רץ רוטמן תחת מטרי אש עם חברו-לשמירה, לתחנת הרכבת ה"סמוכה, בה נמצא הטלפון היחיד בכל הסביבה. הם הודיעו על התקפה לועדת ההגנה בחיפה, ובהשתדלות הועדה אצל מושל המ"ח, נשלחו מטוסי-קרב שמכונות-היריה ש"להם הביסו את התוקפים.

סיפורו של ד"ר זיגפריד להמן הוא סיפורו של כפר הנוער בן-שמן. להמן, יליד גרמניה, ארגן באירופה המזרחית קבוצות ילדים יהודים חסרי-כל, העלה אותם ארצה ב'1925 להקים את כפר הנוער הנוער. בין מברכיהם בתחנת הרכבת בברלין, היה הפרויקט ססור אלברט איינשטיין. מורה אנגלי שביקר בבן-שמן כה תלהב ממה שראה, שערך עם תלמידיו משרד לכבוד המוסד הארצי-ראלי, המשרד הועבר לארץ באמצעות ד"ר קהיר. ב'1940 גילו הבריטים כמות נשק קטנה בבן-שמן, דנו את ד"ר להמן לשבע שנות מאסר, כסורויסט. המאסר עורר סערה ברחבי העולם, ואלברט איינשטיין התערב לטובת דידו, במיברק נרגש אל הנציב ה"עליון. הדוקטור שוחרר מכלאו בירושלים אחרי שלושה שבועות, ואחז משלוחת ה"שופטים הבריטיים שדנו אותו בא אליו לבקש סליחה.

בזכותו של שלמה המאירי, קובע תהרה, הפכה הגבינה הצפתית לשמיר-באץ ומ"חוצה לה. "אבו נעים" כפי שהיה ידוע בצפת מולדתו, נאלץ לעבוד בהיותו עדיין צעיר. הוא ראה כי כמות גדולה של חלב עזים מתבזבזת בכפרי הסביבה, החל מייצר גבינה. בהדרגה הרויח את ייצור הגבינה לכדי ענף שלם, היה בן-בית בכפרים הערביים באזור. עד יומו האחרון עבד, בסברו לקבל תמיכה מהביתוח הלאומי. לא רוצה לחיות על כספי ציבור, אמר.

מלים אלה יכולות לסמל גם את עמדתו של מחבר הספר, דוד תהרה. הוא אינו רוצה לחיות על כספי ציבור, אינו מקיים כל מנגנון או מקבל הקצבות. במשרדו ה"צנוע הוא כותב, מגיה, אורז ושולח בעצמו את ספריו לתעודתם. כי, לדבריו, "אח ההיסטוריה אין כותבים למען כסף".